

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

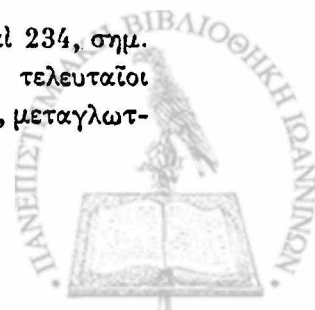
Κατά την επίσκεψή μου στο τυπογραφείο, όπου τυπώνεται η 'Επιστημονική 'Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μίου μας ΔΩΔΩΝΗ, για να παραλάβω ανάτυπα της εργασίας μου που περιλαμβάνεται στην αρχή του παρόντος τόμου, διεπίστωσα την ύπαρξη, επί του πιεστηρίου, εργασίας του συναδέλφου κ. Δ. Ράιου με τίτλο «'Αντιδώρου αντίλογος, ἢ περί δεοντολογίας καὶ μεθοδολογίας λόγος». Ὁ τίτλος ἦταν ἐνδεικτικὸς ὅτι ἡ ἐργασία ἀποτελοῦσε ἀπάντηση στὴ δική μου ἐργασία πὺ προανέφερα.

Μὲ ἐνδιαφέρον διάβασα τὶς 15 σελίδες τῆς ἀπάντησής του προσδοκῶντας νὰ δῶ ἕναν ἐπιστημονικὸ ἀντίλογο καὶ στήριξη τῶν ὅσων λαθεμένα, κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶχε ἐκθέσει σὲ προηγηθεῖσα ἐργασία του μὲ τίτλο *Τοπωνυμικά Ι, ΔΩΔΩΝΗ ΙΘ'* (1990) Β' μέρος, σ. 225-265. Δυστυχῶς ὅμως διαψεύστηκα γιὰ τοὺς λόγους πὺ ἀκολουθοῦν.

Τὸ α' μέρος περιλαμβάνει γενικόλογους ἀφορισμούς, ὅπου ὁ κ. Δ. Ράιος ἐξακολουθεῖ νὰ ὑποστηρίζει τὴν ὑπαρξη τοπωνυμικῶν τύπων καὶ ἀθησαύριστων προσηγορικῶν¹ τῆς ἀρομουνικῆς οἱ ὅποιοι δὲ μαρτυροῦνται, ἀναπτύσσει δικές του μεθοδολογικὲς ἀρχές², μὺ καταλογίζει ἄλλοτε ἀθέλη-

1. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω δύο περιπτώσεις ὅπου ἡ ἀξιοπιστία τοῦ κ. Ράιου ἐλέγχεται. Πρὸκειται γιὰ τὴν ἀρομ. ὄνομασία *Flogu* τοῦ χωριῶ Φλαμπουράρι καὶ γιὰ τὸ ἀρομ. προσηγ. *srurgu*. Ἔτσι σὲ φιλικὸ σπῆτι συνάντησα τοὺς ἀδελφούς Γεώργιο καὶ Εὐάγγελο Κώτση (δικηγόρο καὶ μηχανικὸ ἀντίστοιχα στὰ Γιάννινα) οἱ ὅποιοι μὲ διαβεβαίωσαν πὺς τόσο οἱ ἴδιοι (πὺ μεγάλωσαν στὸ χωριὸ) ὅπως καὶ οἱ γονεῖς τους καὶ οἱ ἄμεσοι συγγενεῖς τους οὐδέποτε χρησιμοποίησαν γιὰ τὸ χωριὸ τὸ τοπν. *Flogu*, ἀντίθετα μὲ ὅσα πεισμόνως ὑποστηρίζει ὁ κ. Δ. Ράιος (βλ. *Τοπωνυμικά Ι*, 245 καὶ *'Αντιδώρου ἀντίλογος*, 238). Παλαιότερα δέ, ὅταν μὲ ἀπασχολοῦσε ἡ ἀνασκευὴ τῆς προτεινόμενης ἀπὸ τὸν κ. Δ. Ράιο ἐτυμολογίας γιὰ τὸ τοπν. *Κιάτρα α Σπούργκουλοι* (*Τοπωνυμικά Ι*, 251), σὲ σχετικὴ μου ἐρώτηση ὁ κ. Χρ. Ρογκότης, Γρεβενιτάτης καὶ ἀρομουνόφωνος, μὲ διαβεβαίωσε ὅτι ἡ λ. *srurgu* ὡς προσηγορικὴ δὲ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς ἀρομουνόφωνους τοῦ Γρεβενιτίου. Φυσικὰ ἐγὼ δὲ ρώτησα «ὅλους τοὺς ντόπιους», ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Δ. Ράιος (*'Αντιδώρου ἀντίλογος*, 233). Ὡστόσο, τουλάχιστον στὰ δύο αὐτὰ σημεία, ἐλέγχεται ἡ ἀξιοπιστία του.

2. Ἔτσι π.χ. κατὰ τὸν κ. Δ. Ράιο (*'Αντιδώρου ἀντίλογος*, 232, σημ. 5 καὶ 234, σημ. 1) θά ἔπρεπε νὰ μιλάω ἀρομούνικα στοὺς πληροφορητές μου, προκειμένου οἱ τελευταῖοι νὰ μὺ δώσουν τοὺς ἀρομ. τύπους τῶν τοπωνυμίων καὶ ὄχι, ὅπως ἰσχυρίζεται, μεταγλωτ-

τη και άλλοτε ήθελιμένη παρανόηση τῶν ὕσων γράφει κλπ. Στὴν οὐσία τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναίρεσης τῶν σφαλμάτων καὶ παραλείψεων ποὺ τοῦ καταλογίζω δὲν ὑπείσέρχεται καθῶς, ἔπως φαίνεται, δὲν ἔχει ἐπιστημονικά τεκμηριωμένο ἀντίλογο³.

Ἔχω δηλώσει⁴ ἔτι δὲν πρόκειται στὸ μέλλον νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν περίπτωση τοῦ συναδέλφου κ. Δ. Ράιου. Θὰ ἔμενα συνεπῆς σ' αὐτὴ μου τὴ δήλωση, ἂν ὁ κ. Δ. Ράιος στὸ β' μέρος τῆς ἐργασίας του (σ. 240-243) δὲν παρεκτρεπόταν σὲ ἓναν λίβελλο ἐναντίον μου, ὁ ἑποῖος μὲ μειώνει ὡς ἄνθρωπο καὶ ἐπιστήμονα μὲ ἀπώτερο σκοπὸ τὴ δημιουργία ψευδῶν ἐντυπώσεων. Γιὰ νὰ γίνω σαφέστερος:

Μοῦ καταλογίζει ἔτι ἐκμεταλλεύτηκα τὴν ἐργασία του *Τοπωνυμικά Ι* κατὰ τὴν τυπωμένη ἐκδοση τῆς διατριβῆς μου (*Τοπωνυμικὸ τῆς περιοχῆς Ζαγορίου*, Ἰωάννινα 1991) χωρὶς νὰ τὸν ἀναφέρω⁵, στὰ ἐξῆς σημεῖα καὶ μὲ τὸ ἀκόλουθο σκεπτικόν:

Κατ' ἀρχὴν ἀπάλειψα δύο σημασίες προσηγορικῶν στὰ ὅποια ἀπέδιδα τὴ δημιουργία ἀντίστοιχων τοπωνυμίων ἀκολουθώντας σιωπηρὰ τὴ δική του ἐπισήμανση. Πρόκειται γιὰ τὶς λ. γῆν «τὸ κρασί / τὸ ἀμπέλι» (τοπωνυμικὸ λῆμμα *Γίνι*, α-*Τοπωνυμικὸ 1986*, σ. 736) καὶ *δενγιῦ* «εἶδος ἄρπας» (δ.π., σ. 960) ποὺ στὴν τυπωμένη ἐκδοση τοῦ *Τοπωνυμικοῦ* ἐμφανίζονται μὲ τὶς σημασίες «ἀμπέλι» (*Τοπωνυμικὸ 1991*, σ. 576) καὶ «γάντζος, τσιγκέλι» (δ.π., σ. 741).

Ἀπαντῶ ἔτι κατὰ τὴν ἀποκλειστικὴ ἐπὶ μία ζετία ἐνασχόλησή μου μὲ τὴ διόρθωση, τὴ βελτίωση καὶ ἀνασχευὴ ὀρισμένων σφαλμάτων καὶ παραλείψεων τῆς δακτυλόγραφης διατριβῆς τοῦ 1986 δὲ θὰ μοῦ ἦταν δύσκολο νὰ ἐντοπίσω τὸ παράταιρο τῶν δύο σημασιῶν «κρασί» καὶ «ἄρπα» ἀντίστοιχα γιὰ τὴ δημιουργία τῶν συγκεκριμένων τοπωνυμίων καὶ νὰ τὶς δια-

τισμένους καὶ ὅτι δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσω μαγνητόφωνο. Ἐρωτῶ: α) γιατί δὲ μεταγλώττισαν καὶ τὰ πολυάριθμα ἀρομούνικα τοπν. τῆς διατριβῆς μου, ἀφοῦ οἱ ἀρομουνόφωνοι, ὡς διγλωσσοὶ πιά, εἶχαν αὐτὴ τὴ δυνατότητα καὶ β) πῶς θὰ μπορούσα, χωρὶς μαγνητόφωνο, νὰ ἔχω πιστὴ φωνητικὴ καταγραφή τῶν τοπωνυμίων;

3. Θέλοντας νὰ διαλύσω τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ κ. Δ. Ράιου ποὺ κατὰ καιροὺς ἔχει διατυπώσει καί, ποῦ, μολονότι τὸν διαβεβαίωσα διὰ ζώσης γιὰ τὸ ἀντίθετο, ἐκεῖνος τὸ διατυπώνει καὶ γραπτῶς τώρα, ὅτι δηλ. μοῦ ἐγνώρισε τὸ ἐνδιαφέρον του νὰ μὲ βοηθήσει θέτοντας μάλιστα στὴ διάθεσή μου τὴ δελτιοθήκη του μὲ ὅσο ὕλικὸ εἶχε συγκεντρώσει (*Ἀντιδώρου ἀντίλογος*, 229), δηλώνω ὅτι εἶναι τελείως ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. «Ἀγνόησα» τὴν προσφορὰ τοῦ κ. Ράιου, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὴν ἀγνοοῦσα.

4. Βλ. *ΑΝΤΙΑΩΡΟ*, 52.

5. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρόνο κατὰ τὸν ὁποῖο ἔλαβα τὸ ἀνάτυπο τῶν *Τοπωνυμικῶν Ι* καὶ τὴν κυκλοφορία τῆς τυπωμένης διατριβῆς μου (ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ χρόνο ποὺ τὴν ἔδωσα στὸν κ. Ράιο) σημειώνω μόνον τοῦτο: τὸ ἀνάτυπο τοῦ κ. Ράιου μοῦ δόθηκε στὶς 14/12/'91, ὅπως φαίνεται σὲ ἰδιόχειρη ἀφιέρωσή του, ἀντὶ τοῦ Νοεμβρίου ποὺ ἐπικαλεῖται ὁ Ἰδιος.

γράφω. Στο σύνολο των περί τις 3.500 τοπωνυμίων που εξετάζω θα μου χρειαζόταν έτερόφωτη «σοφία» και σιωπηρή έκμετάλλευσή της για δύο τοπωνύμια;

Κατὰ δεύτερο λόγο μου καταμαρτυρεῖ ὁ κ. Δ. Ράιος τὴν οἰκειοποίησιν τῶν ἐτυμολογικῶν προσπαθειῶν του στὴν περίπτωσιν 4 τοπωνυμίων: *Βάλε Γκόγκλουι* (*Τοπωνυμικὸ 1991*, σ. 580) *Κιολιμάρι* (ἰ.π., σ. 592), *Φιντινεάλε* (ἰ.π., σ. 665) καὶ *Σκοκάδες* (ἰ.π., σ. 381).

Στηρίζει τὴν ἀποψή του αὐτή, γὰρ τὰ δύο μόνο λήμματα (*Βάλε Γκόγκλουι*⁶ καὶ *Φιντινεάλε*) στὸ ξεθωριασμένο τύπωνμα τμημάτων τῶν σελίδων, πράγμα πού σημαίνει κατὰ τὸν κ. Δ. Ράιο «ἐπέμβαση ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου». Ἐρωτῶ καὶ ἀπορωῶ:

1. Πῶς γὰρ τίς ἄλλες δύο διορθώσεις (*Κιολιμάρι* καὶ *Σκοκάδες*) «κατάφερα» τὸ ὁμοιόμορφο τύπωνμα τῶν σελίδων, ἐνῶ «ἀμέλησα» τὴν ἐκτυπωτικὴ ἐμφάνισιν τῶν δύο ἄλλων;

2. Σύμφωνα ἴμως μὲ ὅσα ἰσχυρίζεται, τὸ ἀντίθετο δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ συμβαίνει; Δηλ. ἡ «σιωπηρὴ υἰοθέτησις» δύο δικῶν του ἐτυμολογιῶν πού ἰσχυρίζεται ὅτι ἔγιναν «ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου» ὡς πιὸ φρέσκες καὶ πρόσφατες δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐντονότερο τύπωνμα σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ παλαιότερο τύπωνμα τῶν ὑπόλοιπων σελίδων;

Ὡστόσο γνωρίζει πολὺ καλὰ ὁ κ. Δ. Ράιος (ἔχει ἐμπειρία ἀπὸ τὴν δική του μονογραφία: *Archimède, Ménélaos d' Alexandrie et le 'Carmen de ponderibus et mensuris*, Ἰωάννινα 1989) ὅτι τέτοια ἔξεθωριάσματα στὸ τύπωνμα εἶναι δυνατὸ νὰ γίνουν χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι τὰ ξεθωριασμένα ἢ περισσότερα ἐντονα τυπωμένα ὀφείλονται σὲ ἐπεμβάσεις «ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου». Ἐξάλλου ὄχι μόνο στίς σελίδες τῶν δύο παραπάνω λημμάτων, ἀλλὰ καὶ ἄλλοῦ μέσα στὴν τυπωμένη διατριβή μου παρατηροῦνται τέτοια ξεθωριάσματα (πβ. τίς σ. 155, 160, 386-387, 394-395, 396-397, 461, 612, 620, 622 κλπ.). Ἡ ἄνομοιομορφία αὐτὴ εἶναι πιθανὴ καὶ ἀναμενόμενη σὲ περιπτώσεις, ὅπως τοῦ *Τοπωνυμικοῦ 1991* (63 τυπογραφικὰ 16/σέλιδα) ἢ ἐκτύπωση τοῦ ὁποίου διήρκεσε πάνω ἀπὸ 2 χρόνια (φθινόπωρο 1989 - Δεκ. 1991) σὲ τυπογραφεῖο τῶν Ἀθηνῶν.

3. Ὅσον ἀφορᾷ τίς μεταφορὲς λημμάτων ἢ τίς ἀνασκευασμένες ἐτυμολογίες πού παρουσιάζονται στὸ τυπωμένο *Τοπωνυμικὸ 1991* σὲ σύγκρισιν πρὸς τὸ δακτυλόγραφο τοῦ 1986, αὐτὲς οἱ περιπτώσεις εἶναι πάμπολλες. Ὀφείλονται μῆπως σὲ «κλοπή»;

6. Ἐσ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι τὸ ἀρομ. παρωνύμιο *Gog, Gogã*, τὸ ὁποῖο χρησιμοποίησα στὸ *Τοπωνυμικὸ 1991* (σ. 580) γὰρ νὰ ἐτυμολογήσω τὸ τοπν. *Βάλε α Γκόγκλουι*, τὸ ἐγνώριζα, ἀφοῦ τὸ χρησιμοποίησα καὶ γὰρ τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ κυριώνυμου τοπν. *Γκόγκα*, τοῦ τόσο στὸ *Τοπωνυμικὸ 1986* (σ. 875) ὅσο καὶ στὸ *Τοπωνυμικὸ 1991* (σ. 676). Ἐθέλω μὲ τὰ παραπάνω νὰ ἐπισημάνω πῶς δὲν περιμένα τὴν «ἀνακάλυψιν» τοῦ κ. Ράιου γὰρ νὰ τὴν «ἐκμεταλλευθῶ».

4. Τὰ κενὰ πού ἐπισημαίνει ὁ κ. Δ. Ράιος στὶς σ. 714-715, πού κατὰ τὴν ἀποψή του ὀφείλονται σὲ μεταφορὰ τῆς τελευταίας στιγμῆς, ἐμφανίζονται πάρα πολλές φορές στὸ τυπωμένο κείμενο τοῦ *Τοπωνυμικοῦ* πβ. ἐνδεικτικὰ τὶς σ. 68-69, 78-79, 82-83, 108-109, 110-111, 138-139, 496-497 κλπ. "Ὅλα αὐτὰ τὰ κενὰ εἶναι δημιουργημένα ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου καὶ ἀποτέλεσμα μεταφορᾶς λημμάτων; Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!

5. Ἐφόσον κατὰ τὸν κ. Δ. Ράιο οἰκειοποιήθηκα, χωρὶς νὰ τὸν μνημονεύσω, τὰ παραπάνω λήμματα, γιατί δὲν τὸν «ἐκμεταλλεύθηκα» κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ στὰ ἄλλα σημεία, ἔπου δέχομαι στὴν ἐργασία μου μὲ τίτλο *ΑΝΤΙΔΩΡΟ* ἔτι ἔχει δίκαιο;

6. Γιατί, ἐφόσον τὸ γνωρίζεις, δὲν μπορεῖ νὰ δεχθεῖ πὼς οἱ παραπάνω διορθώσεις, ἔπως καὶ πολλές ἄλλες ἔχουν ἀρχή, κατὰ κύριο λόγο, στὸν κ. Λ. Βρανούση (βλ. *Τοπωνυμικὸ 1991*, σ. XI καὶ *ΑΝΤΙΔΩΡΟ*, σ. 31), ὁ ἑποῖος σὲ μακροσκελέστατη ἐπιστολή του (44 πυκνογραμμένες σελίδες -Ἰούνιος 1989) μοῦ ἐφιστοῦσε τὴν προσοχή σὲ ὀρισμένα τοπωνύμια, προπάντων ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὸ Γρεβενίτι; Γιατί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κ. Δ. Ράιος δὲ δέχεται ὅτι οἱ «δεύτερες» σκέψεις μου θὰ μπορούσαν νὰ συμπέσουν μὲ τὶς δικές του, τὴ στιγμὴ πού καὶ οἱ δύο μας ἔχουμε, ὡς ἓνα σημεῖο, κοινὴ πηγὴ πληροφόρησης γιὰ τὰ τοπωνύμια τοῦ Γρεβενιτίου τὸν κ. Λέανδρο Βρανούση;

7. Ὡς πρὸς τὴν «ἀνακάλυψη» τοῦ κ. Δ. Ράιου, πού ἀφορᾶ τὰ εὔρετήρια, σημειώνω τὰ ἐξῆς: Τὰ εὔρετήρια πού ἔγιναν χωρὶς τὴ βοήθεια computer, ἀλλὰ μὲ δελτία στὸ χέρι, κυκλοφόρησαν ὡς ἀνεξάρτητο τομίδιο τὸ 1989 καὶ μὲ παραπομπές, φυσικά, στὶς σελίδες τοῦ δακτυλόγραφου *Τοπωνυμικοῦ*. Μὲ βάση αὐτὰ τὰ εὔρετήρια καὶ μετὰ τὴ σελιδοποίηση τοῦ τυπωμένου *Τοπωνυμικοῦ* μὲ τὶς πάμπολλες ἀνακατατάξεις τοπωνυμικῶν λημμάτων, τὴν ἀφαίρεση παλαιῶν καὶ τὴν προσθήκη νέων προσηγορικῶν καὶ τοπωνυμίων πού θεμελιώναν τὶς νέες ἀπόπειρες ἐτυμολογίας, ἔγινε καὶ ἡ ἀνασχευὴ στὴ σελίδωση τῶν εὔρετηρίων. Κατανοεῖ κανεὶς πόσο ἐπίπονη καὶ, ἰδιαίτερα, «ἐπικίνδυνη» ἦταν αὐτὴ ἡ ἐργασία. Ἐπίπονη καὶ «ἐπικίνδυνη» ὄχι μόνο κατὰ τὸ χρόνο ἀνασχευῆς τῆς σελίδωσης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἀντιπαραβολῆς καὶ τοῦ ἐλέγχου. Ἄς σημειωθεῖ τέλος πὼς τὸ «ἐπίμαχο» τοπν. *Φοιτινεάλι* τοῦ εἰδικοῦ εὔρετηρίου (σ. 931) δὲν περιλαμβάνεται στὸ γενικὸ εὔρετήριο (ἔπρεπε νὰ βρισκεται στὴ σ. 840). Εἶναι κι αὐτὸ ἐνδειξὴ κλοπῆς;

Μὲ ὅσα ἐξέθεσα παραπάνω θέλω νὰ ἀφήσω τοὺς ἀναγνώστες καὶ κυρίως τοὺς εἰδικούς μελετητὲς νὰ κρίνουν, μὲ βάση ὅσα γράφηκαν ἀπὸ τὸν κ. Δ. Ράιο καὶ μένα, ἂν καὶ κατὰ πόσον ὑπῆρξε προσπάθεια ἐκτροπῆς ἀπὸ τὸν ἐπιβεβλημένο ἐπιστημονικὸ διάλογο σὲ μιὰ προσωπικὴ ἀντιπαραθέση πού ἀποβλέπει μὲ ψεύδη καὶ παραπλανητικὰ ἐπιχειρήματα νὰ δημιουργή-

σει ἐντυπώσεις. Οἱ οὐδέτεροι λοιπὸν ἀναγνώστες, ἔχοντας ὑπόψη τὰ παραπάνω, ἄς ἀπονεύμουν τοὺς χαρακτηρισμοὺς ποὺ μοῦ προσάπτει ὁ κ. Δ. Ράιος (μὲ ἀραιώσεις τυπογραφικῶν στοιχείων, μὲ ἔντονα μαῦρα στοιχεῖα κλπ.) ἐκεῖ ποὺ κατὰ τὴν κρίση τους ἀρμόζουν.

